

**FRANSIZCADAKİ SESLERİN
OYUNLARLA ÖĞRETİMİ
(L'ENSEIGNEMENT DES PHONES DU
FRANÇAIS AVEC LES JEUX)**

Gülhanm Gürbüz

Özet

Yabancı dil öğretiminde atasözü, bilmece-bulmaca, şiir, tekerleme ve eğitsel oyunlarla seslerin öğretimini inceledik.

Anahtar Sözcükler: *Seslerin Öğretimi, Atasözü, Tekerleme, Şiir, Eğitsel Oyunlar.*

Résumé

Dans la langue étrangère, nous avons examiné l'enseignement des sons avec des proverbes, des devinettes, des poèmes, des sentences et des jeux éducatifs.

Les Mots-Clés: *L'enseignement des Sons, des Proverbes, des Poèmes, des Sentences, des Jeux Educatifs.*

Giriş

Fransızcanın ülkemizdeki tarihçesine bir göz atacak olursak, Osmanlı İmparatorluğu'nun en yakın ilişkide bulunduğu Batı ülkesinin Fransa olduğunu, daha Kanunî zamanında başlayan dostluğun bir gelenek haline geldiğini, bundan dolayı Fransızca'nın ülkemizde yabancı dil olarak öğretiminin oldukça eskiye dayandığını söyleyebiliriz. Fransızca ortak uluslararası diplomasi dili olarak kullanıldığından ve çağdaş bilgi üretimi bakımından Fransa ilerde bulunduğundan, Fransızca hem Batı'yı tanıyıp onlarla ilişkileri geliştirmenin, hem de yönetimde söz sahibi olmanın en önemli aracı olarak seçilmiştir. İlk zamanlarda en önemli Fransızca öğrenme yerleri 17 yaşında gidilebilen Divan-ü Hümayun Kalemî ve Bab-ı Ali idi. Ülkemizde Fransızca öğretimine böyle geçilmiştir (Demircan, 1993: 64).

Fransızca ve Türkçe farklı dil ailesine aittir. Fransızca, Hint-Avrupa Dil Ailesinden, İtalic Kelt Grubu'nun İtalic alt grubuna ait Latince kökenli Bir Roman dilidir. (Aksan, 1995:127; Kıran, 1986: 37) Türkçe ise Ural-Altay Dil Ailesinden Altay alt grubuna girer.

Bu farklı ailelerden oluş her bir ses için olmasa bile, ağız yapısı Türkçe'nin ya da ilk öğrendiği yabancı dilin sesletim özelliklerine alışmış biri için başlangıçta zorluk teşkil etmektedir. Ayrıca, bazı seslerin doğru sesletilmediği zaman iletişim bozukluklarına sebep olduğu halde derslerde zaman kaybı gereğiyle sesletim çalışmalarına yeterince yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacını, Fransızca'yı ilk ya da ikinci yabancı dil olarak öğrenen yetişkinlerin, her bir sesi doğru sesletmeleri için önerilen dinlediğini anlamaya yönelik oyunlar, atasözü, bilmece-bulmaca, şiir, tekerleme ve teyp, video-cd-dvd gibi işitsel-görsel araçların, sınıf ortamında etkili bir biçimde nasıl öğretildiğinin ve uygulandığının yanıtlarını aramak oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak, taramaya dayalı ve betimsel bir araştırma yöntemi kullanılmış ve tarama modellerinden biri olan tekil tarama modelinin gelişimsel türünden kesit alma uygulanmıştır. Araştırma verilerini elde edebilmek için uygulama boyutunda anket, sözlü görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır.

1. Eğitsel Oyunlar

Yabancı dil öğretiminde, oyun sözcüğü bir sınıf-içi etkinliktir. Bu oyunlar, bazı dil yapılarını okuma, sesletim ve sözcük bilgisini daha iyi pekiştirmek için

sınıf içinde uygulanır. Eğitsel oyunlar iletişimsel ve dilbilgisel oyunlar olarak iki grupta toplanabilir. Eğitsel oyunlar öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlar. Oyunlar, bütün öğrenenlerin rahatça anlayıp etkin katılımlarını sağlayacak düzeyde kolay ve ilginç olmalıdır. Bu nedenle seçilen oyunlar öğrenenlerin farklı düzey ve yeteneklerine uyarlanabilecek bir esneklikte olmalıdır.

Sözlü ya da sözsüz dilin (yazılı dil, işaret dili, dildışı iletişim) amacı iletişim kurmaktır. İletişim kurmak ise Charaudeau'ya göre "sadece bilgi vermek değil, aynı zamanda ikna etmek ve baştan çıkarmaktır. Toplumsal uzlaşımlar, dilsel kurallar, ilişkisel belli alışkanlıklar söz değişimlerinin zorunlu biçimini oluşturur; ama bu değişimler oyuna ve oyuncuların stratejilerine geniş yer bırakır." (Charaudeau, 1995: 20). Amaç, dili bir iletişim aracı olarak öğretmektir. Bunun için, eğitsel oyunlar en iyi tekniklerden biri olmaktadır. Çünkü bu tür oyunlar neşeli ve rahat bir ortam sağlamakta, sınıf-içi çalışmalara da bir esneklik, bir değişiklik getirmektedir.

Bu bölümde öğrencilerin doğru sesletimine katkıda bulunabilecek atasözleri, bilmece-bulmaca, şiirler, oyunlar ve tekerlemeler hazırlanmıştır. Bu etkinliklerde okuma, dinleme, konuşma ve gerektiğinde yazma becerilerine yer verildiği için doğru sesletime bir katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.1 Fransızca'da Seslerin Öğretimi

XIX. yüzyılda Tarihsel-Karşılaştırmalı Dilbilim araştırmaları Yeni Gramerciler tarafından sesbilim çalışmalarına indirgenmiştir. Bu geliştirilen sesbilim Sayce (1879) tarafından yabancı dil öğretimine uygulanmış, Vietör ise Herbart'ın görüşlerinden yararlanarak, bu ilkelere dayalı bir öğretim yöntemi ortaya koymuştur. Bu yöntem "*Sesbilimsel Yöntem*"dir. Sözel yaklaşım ağırlıklı olan bu yöntem "*kulak eğitimi*" ile başlar. Sonra seslerin çıkarılmasına, sırayla sözcüklerin, öbeklerin, tümcelerin sesletilmesine geçilir. Daha sonra tümceler bir diyaloga dönüştürülür. Metinler çevriyazısıyla yazılır, düzyazı hiç kullanılmaz. Yazma, duyulanın ve okunanın yinelenmesi biçiminde olur. Okumada sözcükler ve yapılar tümevarımlı bir yolla sezgisel olarak vücut ve yüz hareketleriyle resim, çizim, tanım ve bağlamda açıklama yollarıyla öğretilir. (Demircan, 1990:154)

Kısaca tanıtmaya çalıştığımız "*sesbilimsel yöntem*" de olduğu gibi seslerin öğretiminde "*kulak eğitimi*" çok önemlidir. Bunun için her bir sesi mümkün olduğu kadar değişik tümcelerde dinlemek gerekir. Bunun için yüksek sesle okuma etkinliklerine, tekrar alıştırılmalarına ve teyp, video ya da cd-dvd gibi işitsel- görsel araçların derslerde kullanımına sıkça yer verilmelidir.

Sözcükleri oluşturan dil sesleri söyleyiş nitelikleri bakımından genel olarak seslerin ağızdan çıkış biçimi ve yerine göre, ünlü ve ünsüz diye ikiye ayrılır. Çıkış biçimi bakımında ünlüler, ağız kanalının açıklığı, dilin ve dudakların durumuna göre belirlenir. Ünsüzler ise çıkışları sırasında ağız kanalında ya da öteki organlarda bir engellenme, bir kapanma ya da daralmaya maruz kalır. İşte ünsüzlere niteliklerini veren de çıkış sırasındaki bu değişikliklerdir (Aksan, 1995:185-194; Demircan, 1996: 20-25).

Aşağıdaki ses sınıflandırılmasında Pagniez-Delbart 1992a ve b'deki sınıflandırma temel alınmıştır.

1.1.1 İnce ünlüler

/i/-ince gergin ünlü:

Atasözleri: -Qui s'y frotte, s'y pique. / -Quand siffle le merle, l'hiver est fini.

1- Emir Verme Oyunu: Aşağıdaki fiilleri kullanarak emir kipinde tümceler yapınız.

“tisser- citer- dicter- dîner- gifler- mimer- scier- nier- vivre- lire- siffler- trier- virer- viser- plier- crier- tricher- rire- finir- dire...Eğer arkadaşınız doğru seslettiğinizi kabul ediyorsa, eylemi mimikleriyle anlatacak. Yoksa, sizi doğru sesletin-ceye kadar bekleyecektir.

Kapalı /e/- ince gergin ünlü ve açık /E/ -ince gevşek ünlü:

Atasözü: -Qui sait voyager ménage son baudet.

“Vous chantiez et bien dansez maintenant!” (Jean De La Fontaine)/ ve

“Une tête bien faite vaut mieux qu'une tête bien pleine.” (Montaigne) tümceleriyse “kulaktan kulağa” oyunu oynatılabilir.

2- Hasat Oyunu: Kimin daha çok kapalı /e/’si olacak? “Dans mon beau verger, j'ai cueilli les pommes de mon pommier. Dans mon beau verger, j'ai cueilli les prunes de mon prunier. Dans mon beau verger,.....” (meyva bahçemde, elma ağacımdan elmalar topladım. Meyva bahçemde, erik ağacımdan erikler topladım. Meyva bahçemde,...) Kimin en çok meyvası olacak? Bu hasat sayımını mümkün olduğu kadar uzatınız.

3- Küçültme Eki Oyunu: “et”/ “ette” küçültme ekiyle yapılan sözcükleri bulunuz ve onları sesletiniz. Bulamayan katılımcı cezalandırılır ve daha önce söylenmiş sözcükleri tekrar etmek zorunda kalır. Örneğin; garçon - garçonnet / gentil- gentillet / fille - fillette / gentille - gentillette...

Ayrıca, bu sesi “Est-ce une erreur, professeur?” gibi bir tümce içinde kullanarak, “kulaktan kulağa” oyunu oynatılabilir.

İnce /a/ ince gevşek ünlü- kalın /ɑ/ kalın gevşek ünlü:

Atasözleri: -Qui va à la chasse, perd sa place. / -Les amis de mes amis sont mes amis. / -Hélas, tout passe, tout lasse, tout casse.

4- Nasılsın? Oyunu: “Ça va?” sorusuyla sınıfı iki gruba ayırınız. Memnuniyet, kızgınlık, sevecenlik gibi bütün duygu ifadeleriyle “ça va?” sorusunu yöneltiniz. Oyunun sonunda duygularını en iyi ifade eden grup kazanır.

5- Fikir Oyunu: Donnez votre avis sur un tableau, un château...(Bir tablo, bir şato hakkında fikrinizi belirtiniz. Örneğin; -Aimes-tu ce tableau? -Oui, ça va/ comme ci comme ça/ pas mal/ pas du tout/ pas trop/ pas de masses/ moi, pas beaucoup/ pourquoi pas...

Ayrıca “Madame est malade” tümcesiyle “kulaktan kulağa” oyunu oynatılabilir.

Açık /ɔ / kalın gevşek ünlü – kapalı /o/ gergin kalın ünlü:

Atasözleri: -Qui dort dîne. / -Nous avons les défauts d’aurtui dans l’œil, et les nôtres dans le dos. / -Il n’est pire eau que l’eau qui dort.

6- Güvercin Uçar Oyunu: Her durumda açık /ɔ / nun doğru sesletimi şartıyla dilimizdeki adıyla “uçtu uçtu ne uçtu” oyunu oynatılır. Her oyuncu uçan bir kuş ya da böcek bulmak zorundadır. Örneğin; uçtu uçtu güvercin uçtu, gelin böceği uçtu... Eğer bulamazsa, ya da uçmayan bir hayvan adı söylerse “l’homme qui dort a tort” (uyuyan adam haksızdır) sözünü söyler ve oyundan çıkar.

7- Korsan Oyunu: “Un corsaire corse et borgne lorgne le trésor du golfe.” (Korsikalı tek gözlü bir korsan körfezin hazinesine göz koydu.) başlıklı bir küçük anlatı yaratınız.

8- Küçüğünü Arama Oyunu: Örneğin; La vache a perdu son veau.(İnek danasını kaybetti.) Et la lapaine? (ya tavşan) / la pigeonne? (ya güvercin) / la chèvre? (ya keçi) / la baleine? (ya balina) / la louve? (ya kurt) / la bécasse? (ya çulluk) / la vipère? (ya engerek yılanı) / le saumon? (ya somon balığı) / le dindon? (ya hindi) / le faucon? (ya doğan) / la cigogne? (ya leylek) / la couleuvre? (ya kara yılan) / la brebis? (ya koyun) / le renard? (ya tilki) / la souris? (ya fare) / le lion? (ya aslan) / la tourterelle? (ya kumru)... En çok kim yavru hayvan adı bulursa, o kazanacaktır.

Ayrıca, “Un corbeau fort beau, sur un bouleau perché, se mit à croasser” tümcesiyle “kulaktan kulağa” oyunu oynatılabilir.

/u/ kalın gergin ünlü:

Atasözleri: -Tout nouveau, tout beau. / -Pierre qui roule n'amasse pas mousse.

Şiir: Le malheur qui pense à tout /A tout /A tout...A tout...A tout / Et à tout!
/Et qui gagne presque à tous les coups / Presque. (Jacques Prévert)

1.1.2 İnce Dudak Ünlüleri

/y/ ince gergin ünlü:

Atasözleri: -Têtue comme une mule. / -L'habitude est une seconde nature.

Şiir: Il a jeté son encre / aux îles Atoulu / aux îles Atouvu / aux îles Atousu /
aux îles Atouvoulu / Et terminé ses jours / aux îles Napavévu. (J.Prévet)

9- El Oyunu: Çok hızlı bir biçimde, öğretmenin seslettiği sözcükleri tekrar edilerek /y/ sesi duyulduğu zaman el öne, /u/ sesi duyulduğu zaman el arkaya götürülür. Örneğin, une (...) -doux (↔) -tu (...) – su (...). Her iki ses için on defa doğru hareket yapan kazanacaktır.

10- Sivri Külâh Oyunu: Bir oyuncu başının üzerine sivri bir şapka koyarak “turlututu, chapeau pointu” sözünü tekrar eder. İki üç denemeden sonra hâlâ bu sözcükleri tam olarak sesletemezse şapkayı başka bir oyuncuya verir ve diğer öğrenciler tarafından oluşturulan halkaya girer. Aşağıdaki parçayı okumak zorunda kalır.

“Si vous voulez apprendre le français, n'employez jamais le son “u” dans la conversation. Le “u” est dangereux, c'est un son pointu. L'anglais est une langue douce, pas dangereuse. Il n'y a point de “u” comme en français. (E. jonesco, Amédée. Théâtre. Volume I. Gallimard) (Eğer Fransızca'yı öğrenmek istiyorsanız asla “u” sesi kullanmayınız. “u” sesi tehlikelidir. Sivri bir sestir. İngilizce tatlı, tehlikesiz bir dildir. Fransızcadaki gibi hiç “u” sesi yoktur.)

Türk öğrenciler için sesletimi zor bir ses değildir. Ancak, İngilizceden sonra Fransızca öğrenenler için bu sesin bir zorluk teşkil edebileceği düşünüldüğünden bu alıştırmaya yer verilir.

Kapalı /ø/ ince gergin ünlü – açık /œ/ ince gevşek ünlü:

Atasözleri: -Si tu veux, tu peux./ -Qui vole un œuf vole un bœuf./ -Loin des yeux, loin du cœur.

11- Sözcük Türetme Oyunu: Verilen adlardan önce eril bir sıfat, sonra dişil bir sıfat ve bir adıl oluşturunuz ve daha sonra hepsini okuyunuz. Örneğin; heure↔heureux↔heureuse↔heureusement gibi türetebilirsiniz. Malheur – amour

– grâce – merveille – mystère – majesté – délice – jolie – silence – audace – mélodie...

Şiir: Les yeux bleus me feront heureux/ Les yeux noirs me rendront l'espoir/
J'en veux un bleu, j'en veux un noir. (Luc Decaunes)

12- Bilmece: Combien ça fait une pomme de terre coupée en deux, puis en deux, puis en deux, puis en deux, puis en deux? (Bir patatesi ikiye bölünce, ardından onu da ikiye bölünce, ardından onu da ikiye bölünce, ardından onu da ikiye bölünce, ardından onu da ikiye bölünce, ardından onu da ikiye bölünce kaç yapar?)

13- Bulmaca: /ø/ Oyunu: İçinde /ø/ sesi olan sözcük bulunuz. Örneğin; C'est un nombre pair. (Çift sayıdır) Réponse: deux (Yanıt: iki)

1-II n'est ni au début ni à la fin. (Ne baştadır ne sonda)/ 2-C'est la couleur du froid. (Soğğun rengidir)/ 3-C'est un souhait. (Bir dilektir)/ 4-II chauffe et brûle. (Isıtır ve yakar)/ 5-Les anges y habitent. (Melekler orada yaşar)/ 6-Ils vous regardent. (Size bakarlar)/ 7-C'est un endroit. (Bir yerdir)/ 8-Ils aident la justice. (Adalet yardım ederler)/ 9- Le fils de mon frère. (Kardeşimin oğlu)/ 10-II est l'ennemi du bien (İyiliğin düşmanıdır)/ 11-II a faim. (Açtır)/ 12-II fait un trou. (Delik açar)/ 13-II n'est pas jeune. (Genç değil)/ 14-C'est un créateur. (Bir yaratıcıdır)/ 15-II a de la volonté. (Hoşgörülüdür)/ 16-Ils sont courts, longs ou disparus (Kısa, uzun ya da kaybolmuşlardır)/ 17-Ils accompagnent les départs. (Gidişlere eşlik eder)/ 18-Elle traîne derrière. (Arkasından sürükler)/ 19-II détend du travail. (Çalışmayı gevşetir)/ 20-Les autres. (Diğerleri)

14- Kalpler Oyunu: /œ/ sesi ve "cœur" sözcüğü ile aşağıdaki deyimlerle duruma uygun tümceler üretiniz ve onları okuyunuz: 1-Avoir du cœur à l'ouvrage (Çalışmaya can atmak)/ 2-Parler à cœur ouvert (açık kalplilikle konuşmak)/ 3-Joli comme un cœur (çok sevimli olmak)/ 4-Avoir le cœur sur la main (içi dışı bir olmak)/ 5-Avoir du cœur (yürekli, onurlu olmak)/ 6-Au cœur de (tam ortasında)/ 7-Avoir un cœur d'artichaut (ayran gönüllü olmak)/ 8-N'avoir pas le cœur à rire (gülecek hali olmamak)/ 9-Aller droit au cœur (içine dokunmak)/ 10-A cœur joie (doyasıya, istediği kadar)/ 11-Si le cœur vous en dit (canınız isterse)/ 12-En avoir le cœur net (en ufak bir kuşkusunu olmamak)/ 13-De bon cœur/de tout cœur (Tüm yüreğiyle, isteyerek, seve seve)/ 14-Par cœur (ezbere)/ 15-A contre cœur (isteme-yerek)

15- Meslek Oyunu: Sonu "-eur" ile biten bir mesleği mimiklerinizle anlatınız. İzleyicilerden bu mesleğin adını ilk bulup sesleten birinci olur ve mimikleriyle anlatma sırası kendine geçer. Örneğin; coiffeur – professeur – docteur – navigateur

– voleur – acteur – directeur – ingénieur – instituteur – inspecteur – vengeur – charmeur – pêcheur – moniteur – sénateur... Ayrıca bu sözcüklerin /œ/ ve /ø/ ile biten dişilini bulunuz.

Doğal /ɑ/ orta derecede gevşek doğal ünlü:

Atasözleri: -Ce que femme veut. Dieu le veut. / -Les jours se suivent et ne se ressemblent pas.

16- Söyleme ve Yapma Tuzağı Oyunu: Oyun başkanı, diğer oyuncuların söylediği sesin fonetik işaretini havada eliyle çizmesini ve tekrar etmesini ister. Örneğin; oyun başkanı /ɑ/’yı el hareketiyle çizmelerini söyler. Yanlış yapımları durumunda /ɑ/’yı tekrar yapınız der ve yanlış sesletmeleri durumunda /ɑ/’yı tekrar sesletiniz der. Oyun /i e a o u œ ø α .../ seslerle devam eder. Eğer oyuncular yeterince fonetik işaretlerini bilmiyorlarsa, bu oyun yazım biçimleriyle gerçekleştirilebilir.

1.1.3 Geniz Ünlüleri

/ɑ/ orta derecede gevşek ince ünlü:

Atasözleri: -Qui n’a rien, ne craint rien. / -Chacun se plaint que son grenier n’est pas plein.

17- Uyruk Oyunu: Dersinizde kendinizi ve öğrencilerinizi milliyet belirterek tanıtırınız. Eğer sizinkinin sonu /e/ ya da /en/ ile bitmiyorsa, başka bir uyruk seçiniz. Örneğin; italien, brésilien, autrichen...

18- Doktorda Oyunu: Le Dr. Knock, hastalarını, sebebi çok eskilere dayanan korkunç hastalıkları olduğuna inandıran bir kasaba doktorudur. Vücütun bölümleri rein (böbrek); main (el); intestin(bağırsak)...için /e/ sözcükleri kullanarak Dr. Knock gibi devam ediniz. -Bonjour, Docteur./ -Bonjour, Madame. Vous souffrez?/ -Ce n’est pas le mot.. J’ai de la fatigue./ Faisons un examen général....

/ɑ/ orta derecede gevşek kalın ünlü:

Atasözleri: -Qui se ressemble, s’assemble. / -Qui se repent est presque innocent. / -A cœur vaillant, rien d’impossible.

19- “Elbette, seni seviyorum” Oyunu: “Mais oui, je t’aime” tümcesini “plaisante (hoş, sevimli); innocente (masum); prudente (tedbirli); fine (alaycı); insolente (küstah); intelligente (zeki); puissante (güçlü); étonnante (şaşkın); méchante (haylaz); nonchalante (uyuşuk); amoureuse (aşık); ardente (ateşli); violente (şiddetli); élégante (kibar); éloquente (anlamlı)” sözcüklerinden birini kullanarak farklı niyetle söyleyiniz.

20- Doğumgünü Oyunu: Hangi yılda doğduğunuzu, ama hangi yılda doğmak istediğinizi söyleyiniz.

/õ/ orta derecede gergin kalın ünlü:

Atasözleri: -Les bons comptes font les bons amis. / -C'est le ton qui fait la chanson.

21- İyi Eğitim Oyunu: Qu'est-ce qu'on dit le soir? Bon soir. Et le matin? (ya sabahları)/ L'après-midi? (ya öğleden sonra?)/ Pour la nuit? (ya geceleyin?)/ Pour s'excuser? (ya özür dilemek için?)/ Avant de diner?/de boire? /de partir?/ de travailler? (akşam yemeğinden/içmeden/ gitmeden/ çalışmadan önce ne denir?) Pour une fête?/ Pour un anniversaire?/ Pour la nouvelle année?/ (bir bayram, bir doğumgünü, yeni yıl için ne denir?)

/œ/ orta derecede gevşek ünlü:

Atasözleri: -Tous pour un, un pour tous. / -Un tiens vaut mieux que deux tu l'auras. / -Avec un si, on mettrait Paris en bouteille.

22- “L'une” ya da “L'un” Oyunu: İki öğrenci yakın ya da zıt anlamlı, farklı iki türden iki sözcük seçer. Örneğin; une racine – un arbre/ la lune – le soleil...Diğer öğrenciler ise “l'une” ya da “l'un” sorusunu her zaman kullanarak onlara soru yöneltirler. “L'une est-elle grande?"/ “L'un est-il un animal?” Her iki sözcüğü de ilk bilen altın madalya, ikinci bilen gümüş madalya, üçüncü bilen ise bronz madalya alır.

23- Ödünç Sözcükler Oyunu: Aşağıdaki sözcüklerden hangisi anadile aittir? Parfum – tribun – brun – jasmin – humble – lunch – lundi – opium – lyncher – brin-... Öğrenciler bir yandan sesletir öte yandan ödünç sözcükleri ayıklar. (Pagniez-Delbart; 1992:7-142)

1.1.4 Yarı Ünlü/Yarı Ünsüz

/j/ - /ʎ/ - /w/ bu sesleri ayırt etmek için miette/ muette/ mouette sözcükleri dinletilir.

Atasözleri: -Fille qui trop se mire, peu file. / -Qui fuit la meule fuit la farine. / -Avril pluvieux et mai soleilieux rendent le paysan orgueilleux. / -Vouloir, c'est pouvoir. / -Dans le doute, abstiens- toi.

Şiir: Oui mon oiseau oui mon soleil oui mon village/ Oui mon beau temps oui mes saisons/ Oui mon toit mon nuage ma vie / Oui porte ouverte sur le jour (J.Tardieu)

Şiir: Le ciel était de nuit / La nuit était de plainte / La plainte était d'espoir. (Tardieu)

1.1.5 Ünsüzler

Fransızcadaki /p, b; t, d; k, g; m, n; f, v; s, z; ʃ, z; l, r / gibi ünsüzler anadilimizde de bulunduğu için sesletimde güçlük göstermemesine rağmen, bu çalışmanın bütünlüğü açısından ele alınmaktadır.

/p/- /b/ kapantılı, çift dudak, kalın ünsüzler:

Atasözleri: -Qui peut le plus, peut le moins. / -Qui a bu, boira. / -Au fond des pots sont les bons mots.

Şiir: “Beauté” Qui pourrait inventer/ un nom plus beau/ plus calme/ plus indéniable/ plus mouvementé/ Beauté / Souvent j’emploie ton nom/ et je travaille à ta publicité/ je ne suis pas le patron/ Beauté / je suis ton employé. (J.Prévet)

/t/ -/d/ kapantılı, dil ucu-dişardı, ince ünsüzler:

Atasözleri: -A tout seigneur, tout honneur. / -Fais ce que doit, advienne que pourra. / -Aide-toi et le ciel t’aidera.

Şiir: Je t’aime pour toutes les femmes que je n’ai pas connues / Je t’aime pour tous les temps où je n’ai pas vécu / Je t’aime pour toutes les femmes que je n’aime pas / Tu es le grand soleil qui me monte à la tête. (P.Eluard)

Ayrıca “Didon dina-t-elle du dos d’un dodu dindon... sans additif?” tümcesiyle “kulaktan kulağa” oyunu oynatılabilir.

/k/ - /g/ kapantılı, damak, nötr kalın ünsüzler:

Atasözleri: -Cœur qui soupire n’a pas ce qu’il désire. / -Goutte à goutte la mer s’égoutte. / -Goutte à goutte on emplît la cuve. / -Des goûts et des couleurs, il ne faut pas discuter.

/m/ - /n/ - /ŋ/ kapantılı, geniz, yumuşak, gevşek ünsüzler:

Atasözleri: -Les amis de mes amis sont mes amis. / -A l’impossible, nul n’est tenu. / -Vigne close, vigne double. / -Il ne faut jamais jeter le manche après la cognée. /f/ -/v/ sürtünmeli, dudak-diş, kalın ünsüzler:

Atasözleri: -La femme fait, la femme défait. / -Qui vivra, verra. / -Ce que femme veut, Dieu le veut.

24- Doğru Yanlış Oyunu: Her öğrenci en azından içinde bir “f” ve “v” geçen bir soru oluşturur. Yarışmaya katılan iki öğrenci de Vrai (doğru) ya da Faux (yanlış) diye yanıt verir. Örneğin; Venise est en Afrique? Faux; 9+9=18? Vrai.

/f/ -/p/ ayrımını şu atasözlerinde gözlemleyebiliriz: -Qui conquie se sert de l’épée, périra par l’épée. / -A force de forger, on devient forgeron. / -Tel père, tel fils.

/v/ - /b/ ayrımını ise şu atasözlerinde gözlemleyebiliriz: -Vanité des vanités, tout est vanité. / -Tu as bu le bon, bois le lie. / -Beauté sans bonté est comme vin éventé. / -Qui vole un œuf, vole un bœuf.

/s/ -/z/ sürtünmeli, diş, ince ünsüzler:

Atasözleri: -Santé passe richesse. / -Comparaison n'est pas raison. / -L'oisiveté est la mère de tous les vices.

/l/ - /ʒ/ sürtünmeli, damak, ince ünsüzler:

Atasözleri: -Quand la chène est tombé, chacun se fait bûcheron. / -Jeu de main, jeu de vilain. / -Le jeu ne vaut pas la chandelle. / -Qui va à la chasse, perd sa place.

25- İltifat Oyunu: Her öğrenci yanındaki arkadaşına “Savez-vous que vous avez...” tümcesiyle başlayan ve içinde /l/ - /ʒ/ sesi bulunan bir sözcükle (de jolis cheveux) tamamlar. Yanıt şöyle olmalıdır: “Je sais, mes chers amis!”

/r/ -/l/ akıcı, yumuşak, gevşek ünsüzler:

Atasözleri: -Prudence est la mère de sûreté. / -Pas de nouvelle, bonne nouvelle. / -La parole est d'argent, le silence est d'or. (Pagniez-Delbart, 1992:7-77; Léon, 1996:65-70; Marchand, 1975:3- 0-32)

Burada bütün dil becerilerine yönelik, hem doğru sesletime hem de sözcük öğretimine katkıda bulunabilecek bir kaç iletişimsel ve dilbilgisel oyun adından sözedebiliriz. “Tanımla ve Çiz, Farkı Bul, Bağlantı Kur ve Eşleştir, Çantamda Ne Var?, Nerede?, Hece Bilmecesi, Bulmaca, Didiet Diyor Ki, Doğru Yanlış, Kulaktan Kulağa, Yanıldınız Hocam, Bingo, Adam Asmaca, Kesik Sözcük, Ters Ne?, Sayılarla Oyun, Alfabe ve Scrabble Oyunu, Bellek Kaybı, Mizahlı Resimler, Yükseliyor mu Alçalıyor mu?, Sözcük Türetme Oyunu- bir sözcük yazımında kullanılan harflerle başka hangi sözcükler oluşturulabilir?- Örneğin; “maison” sözcüğünde mai-mais-main-mois-moi-soin-ma-mon-on-si-sa-son-sain-nom-os-nos-ami-an-aimons-soit gibi oyun adı verebiliriz. (Weiss, 1983:26-105)

1.2 Tekerlemeler

Yabancı dil öğrenmeye başlayan birinin ağız kasları anadilinin seslerini çıkarmaya alışmıştır. (Aksan, 1995:51) Genellikle, yabancı dil öğretiminin başlangıç düzeyinde tekerlemelere başvurulur. Tekerlemelerin dil sürçmelerini önlemede çok etkili olduğu söylenebilir. Hızlı bir şekilde söylendiğinde kulağı hedef dilin sesle-rine alıştıtır ve dudak tembelliğini engellediği düşünülür. Öğrenenlerin derse güdümünün artırdığı ve çıkartılan karışık ve uyumlu seslerin onları eğlendirdiği söylenebilir. Bu durum ise öğretimde kalıcılığı sağlar.

Bu tekerlemeleri tekrar edebilir misiniz?

Sachez qu'un chasseur sachant chasser sans son chien est un bon chasseur.

Un chasseur sachant chasser doit savoir chasser sans son chien.

Si six scies scient six cigares, six cent six scies scient six cent six cigares.

Un ver de terre vert va vert le verre vert.

Les fraises fraîches de l'Archiduchesse se sèchent dans la richesse.

La mère du maire est tombée dans la mer.

Ton thé t'a-t-il ôté ta toux?

Six scies scient six arbres.

Les chaussettes de l'Atchiduchesse sont-elles sèches?

Tas de riz, tas de rats.

Tas de rats tenté tata tas de riz tentant.

Chat vit rôl. Rôl tenta chat.

Chat mit patte à rôl. Rôl brûla pate à chat.

Trois gros rats gris dans trois gros trous ronds.

15-Je suis un chien mais je ne suis pas un chien.

Sonuç

Yabancı dil öğrenenlerin fiziksel, bilişsel ve duygusal olarak tam katılımlarını sağlamak için hedef dilin kültürünü yansıtan atasözü, bilmece-bulmaca, tekerleme ve oyunun yanısıra yazın eseri olarak şiiri kullanmanın da yabancı dil öğretimine olumlu etki yapacağı düşüncesindeyiz. Çünkü şiirde hem ses uyumunu hem de bütün bürün dizgesinin işleyişini görmek mümkündür.

Oyun sınıf ortamını değiştirdiği için rahatlatıcı bir etki yaratır. Bu ortamda artık öğretmen ve öğrenci rolleri değişmiştir. Öğretmen alışılmış öğretici ve otoriter tutumunu bir kenara bırakır, öğrencilerin arasına girer ve oyuna katılır. Daha esnek ve anlayışlı bir tutum sergiler. Öğrenen ise hep ders dinleyen konumdan çıkar ve ortamın bir parçası olarak hareketli, canlı, neşeli ve istekli bir biçimde derse katılır. O süreci kendisi yaşadığı için de öğretimde hedeflenen amaca ulaşılır ve kalıcılık sağlanmış olur. Oyunda alınan ödüller ve verilen cezalar ise, ona gerçek yaşamın bir algılanışı olarak yansır. Bu pekiştireçler onun sınıf ortamı ile gerçek yaşam arasında bir köprü kurmasına yardımcı olur. Sınıf ortamı, gerçek yaşamdan kopuk bir sanal ortam olmaktan çıkar. Öğretim bir defa daha amacına ulaşır ve öğreneni hayata hazırlar.

Ayrıca, doğru sesletimi geliştirici ve sevimli hale getirici atasözü, şiir, oyun, bilmece-bulmaca ve tekerleme gibi dinleme becerisini geliştiren bu sesletim etkinlikleri, uygulamada sadece öğretmenin okuması ya da anlatmasıyla sınırlı kalırsa, bilgisayar, televizyon, video, cd, dvd gibi son derece gelişmiş öğretim araçlarının yanında yalın ve yetersiz kalacağı söylenebilir. Bunun için bütün bu işitsel-görsel araçlardan yararlanmak gerekir. Bu sesletim etkinliklerinin ilgi çekici bir hale dönüştürülmesi için internet ortamına taşınması gerekir. Evinde bilgisayarı bulunan öğrenciler arasında, elektronik posta yoluyla bir iletişim sağlanabilir.

Kaynakça

- Aksan, Doğan (1995). *Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Levent Ofset Mat. ve Yayıncılık, Ankara, s. 568
- Charaudeau, Patrick (1995). Ce que communiquer veut dire. *Sciences Humaines*, INSEE Yayınları, Sayı: 51, Paris, Haziran 1995, s. 20-23
- Demircan, Ömer (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. Ekin Yayınları, İstanbul, 1990, s. 336
- Demircan, Ömer (1993). *Düünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil*. Remzi Yay., s. 203
- Demircan, Ömer (1996). *Türkçenin Sesdizimi*. Der Yay., İstanbul, s. 196
- Kıran, Zeynel (1986). *Saussure’dan Günümüze Dilbilim Akımları*. Onur Yay., s. 215
- Léon, R., Pierre (1996). *Phonétisme et Prononciations du Français*. Nathan Yayınları, Paris, s. 192
- Marchand, Frank (1975). *Manuel de Linguistique Appliquée*. Delagrave Yayınları, 2.cilt, Paris, s.160
- Pagniez-Delbart, Thérèse (1992a). *À L’Ecoute Des Sons – Les Voyelles*. Clé Yayınları, Paris, s. 143
- Pagniez-Delbart, Thérèse (1992b). *À L’Ecoute Des Sons – Les Consonnes*. Clé Yayınları, Paris, s. 111
- Weiss, François (1983). *Jeux et Activités Communicatives Dans La Classe De Langue*. Hachette Yayınları, Paris, s. 126